

Gör om, gör rätt – eller lämna makten

Svenska Dagbladet den 19 februari 2026

Medianväljarteoremet är en teori som används inom statsvetenskap och nationalekonomi för att förstå hur väljare röstar. Det innebär att politiska partier tenderar att söka sig mot den politiska mitten (där medianväljaren finns) för att maximera sitt röstantal. Modellen, som är förknippad med ekonomerna Duncan Black och Anthony Downs, innebär att den åsikt som delas av väljaren i mitten vinner i en majoritetsomröstning. Om vi tänker oss en ideologisk höger/vänster-skala handlar det, för den som vill vinna val, i princip om att lagom är bäst.

Det finns en rad anledningar till att verklighetens politiska val inte exakt motsvaras av medianväljarteoremet – till exempel handlar politiken inte bara om höger/vänster-skalan utan om en mängd separata frågor. Men modellen ses ändå ofta som ett bra första steg för att förstå hur politiker och partier väljer att positionera sig i enskilda frågor som kan beskrivas någorlunda linjärt.

Ett exempel är huruvida Sverige ska ha högre eller lägre invandring. Där har svenska politiker kämpat i årtionden med att försöka hitta rätt politik – men ofta misslyckats eller åtminstone tagit väldigt lång tid på sig. De har, som det verkar, inte varit kapabla att känna in vad folk i allmänhet faktiskt tycker och tänker.

Det började med en extrem diskrepans mellan väljare och politiker åt ena hållet. För snart 16 år sedan tog Sverigedemokraterna för första gången plats i Sveriges riksdag. Då hade Sverige länge haft en situation där politiker från alla, vid tillfället sju, riksdagspartier hade en helt annan åsikt om invandringen än vad befolkningen i genomsnitt hade. Medan de förra ville ha mer invandring ville de senare ha mindre. Ett typiskt fall där medianväljarteoremet förutsäger antingen ett nytt parti, eller att existerande partier ändrar sig. I slutändan hände både och – men det tog sin lilla tid.

Och nu verkar det vara dags för pendeln att slå över för långt åt andra hållet innan politikerna förhoppningsvis inser att de återigen hamnat långt ifrån det väljarna faktiskt tycker. Svenska väljare har under de senaste åren inte sagt att de vill kasta ut hederliga och hårt arbetande människor som har lärt sig svenska och byggt sina liv i Sverige. Däremot har de sagt att de vill dra ner på inflödet för att förbättra möjligheterna till integration, och att de helst ser att kriminella som saknar svenskt medborgarskap inte stannar i landet.

Men nu översvämmas vi av berättelser om tonåriga vuxna som utvisas – ibland innan de hinner avsluta sina gymnasiestudier, om barn som får ett annat utvisningsdatum än sina föräldrar, och om högt uppskattade, svensktalande undersköterskor och personliga assistenter som inte får stanna för att de har för låg inkomst. Jag kan såklart ha fel, men jag tror att det är få, även bland de mest inbitna invandringskritiker, som tycker att de nya reglerna – och tillämpningen av dem – är ett uttryck för en lagom och rimlig balans.

Så det är dags för medianväljarteoremet att börja jobba igen. Frågan är bara om det denna gång blir genom att nuvarande makthavare gör om och gör rätt, eller genom att väljarna låter andra partier ta över?

Johanna Möllerström